ועכשיו ירדו גשמים. בתמיה: **כוי שמו: נקדרה.** זרמה לשון מקדיר[1] שהיתה מהם קודרת בקריע וזורמת פירטו"ר בלע"ז[2]: הכי גרסי[3] **נקדימון בן גוריון הא דאמרן: אפיק אחל אחל.** כתיב במלחמת יהושע (יהושע ג) אחל גדלך ובמלחמת משה כתיב (דברים ג) אחל תת פחדך מה יהושע[4] נקדמה לו תמה במלחמתו כדכתיב בהדיא[5] אף משה כן. שכן דרך הכתובין למד סתום מן המפורש כדרמז בדיבור דומה לחבירו וגזירה שוה אחת מן י"ג מדות שניתנו לו למשה מסיני ובתחילת סיפרא מפורש: **שפיכן נקנוה.** מקרקע קמי הלי דכתיב על עיר אחת למטיר[6] ועל עיר אחת לא למטיר[7] שניסה נקללה אותה שימטיר עליה רוב גשמים שמקלקלין את התבואה ואת שלא ימטיר להן גשמים ואין תבואה גדילה. **אמר** לא תמטיר עליה[8] מוסב **הדבר** על העב שהעב בלשון נקיבה דכתיב (מלכים ז יח) הנה עב קטנה ככף איש עולה מים: **ולא עלמנה גמורה.** להא לא כתיב עלמנה אלא עלמנה היתה כלומנה כאשה העומדת בתלמנות חיות על בעלה שהלך ועתיד לחזור: **דלא מוקמי מינן רישי נהרי.** מוכסנין: **גזיריפטי.** קרדיוטין. מרוב **בזיון: ונעתרות נשיקות שונא.** נעתרות לשון הפך כדלמרינן במסכת סוכה (דף יד.) ויעתר לו[9] מה עתר זה מהפך את התבואה פורק"ת בלע"ז. אי נמי נעתרות לשון רבוי וייתור לינקרי"ש בלע"ז כמו העתרתם עלי דבריכם (יחזקאל לה): **צירכן כתרו.** כתרזים עלי מים (במדבר כד): **אלו זה חיינו עומד במקום מים כו'.** ותע"ג דכתיב בקרא כתרזים עלי מים הוה לשון קמור ליה דבלעם אמר כתרזים והמלאך השיבו עלי מים וכן כולהו דבלעם אמר כתרזים זיזמין מתייבשין וקאמר ליה המלאך נטיו לחיין יבשין לעולם וחיינו דכתיב ויהפוך ה' מלהיך לך את הקללה לברכה[10] על ידי מלאך שהושיבו על ידי מלאך: **ואפילו כל הרוחות.** שחינן קשות: **רוח דרומים.** היא קשה דלחמרינן (ב"ב ד' כה.) אילמלא בן יך שמעמידה אין כל בריה יכולה לעמוד מפניה שנאמר[11] המניענך יאבר יך יפרש כנפיו לתימן: **ומטייל.** לשמוש: נזדמן

ועכשיו ירדו גשמים[12] נכנם לבית המרחץ בשמחה עד שהאדון נכנם בשמחתו לבית המרחץ נקדימון נכנם לבית המקדש כשהוא עצב נתעטף ועמד בתפלה אמר לפניו רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך עשיתי שיהו מים מצויין לעולי רגלים מיד נתקשרו שמים בעבים וירדו גשמים עד שנתמלאו שתים עשרה מעינות מים והותירו עד שיצא אדון מבית המרחץ נקדימון בן גוריון יצא מבית המקדש כשפגעו זה בזה אמר לו תן לי דמי מים יותר שיש לי בידך אמר לו יודע אני שלא הרעיש הקב"ה את עולמו אלא בשבילך אלא עדיין יש לי פתחון פה עליך שאוציא ממך את מעותיי שכבר שקעה חמה וגשמים ברשותי ירדו חזר ונכנם לבית המקדש נתעטף ועמד בתפלה ואמר לפניו רבונו של עולם הודע שיש לך אהובים בעולמך מיד נתפזרו העבים וזרחה החמה באותה שעה אמר לו האדון אילו לא נקדרה החמה היה לי פתחון פה עליך שאוציא ממך מעותיי תנא לא נקדימון שמו אלא בוני שמו ולמה נקרא שמו נקדימון[13] שנקדרה חמה בעבורו תנו רבנן[14] שלשה נקדמה להם חמה בעבורן משה ויהושע ונקדימון בן גוריון בשלמא נקדימון בן גוריון גמרא יהושע נמי קרא דכתיב [1] וידם השמש וירח עמד וגו' אלא משה מנלן אמר רבי אלעזר אתיא אחל אחל כתיב הכא [2] אחל תת פחדך וכתיב התם [3] אחל גדלך רבי שמואל בר נחמני אמר אתיא תת תת כתיב הכא אחל תת פחדך וכתיב התם [4] ביום תת ה' את האמרי רבי יוחנן אמר אתיא מגופיה דקרא [2] אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך אימתי רגזו וחלו מפניך בשעה שנקדמה לו חמה למשה: וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים כו': [3] אמר רב יהודה אמר רב ושתיהן לקללה [5] היתה ירושלים לנדה ביניהם אמר רב יהודה אמר רב לברכה כנדה מה נדה יש לה היתר אף ירושלים יש לה תקנה [6] היתה כאלמנה אמר רב יהודה לברכה [ג] כאלמנה ולא אלמנה ממש אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור עליה [7] וגם אני נתתי אתכם גבזים ושפלים אמר רב יהודה לברכה דלא מוקמי מינן לא ריישי נהרי ולא [ד] גזיריפטי [8] והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה במים אמר רב יהודה אמר רב לברכה דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן [ה] מאי דכתיב [9] נאמנים פצעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא טובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שבירכן בלעם הרשע אחיה השילוני קללן בקנה אמר להם לישראל והכה ה' את ישראל כאשר ינוד [ו] הקנה זה עומד במקום מים וגזעו מחליף ושרשיו מרובין ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו [ז] אין מזיזות אותו ממקומו אלא הולך ובא עמהן דממו הרוחות עמד הקנה במקומו אבל בלעם הרשע בירכן בארז שנאמר [10] כארזים [ח] (עלי מים) מה ארז זה אינו עומד במקום מים ואין גזעו מחליף ואין שרשיו מרובין אפילו כל הרוחות שבעולם נושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו כיון שנשבה בו רוח דרומית עוקרתו והופכתו על פניו ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול הימנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה נביאים וכתובים תנו רבנן לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז [ט] מעשה שבא רבי אלעזר [י] (בן ר') שמעון ממגדל גדור מבית רבו והיה רכוב על החמור ומטייל על שפת נהר ושמח שמחה גדולה והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה

נזדמן

נקדרה. כמו מקדר בהריס (עירובין נח.) כלומר שמנקב הרקיע: **גזיריפטי.** פירוש קרדיוטין ומוטרי הטע במקל: **ונעתרות נשיקות שונא.** פירוש [ם] כלומר נחמים פצעי אוהב ומילופיהן בשוגג ונעתרות לשון [ן] הפוך בעתר פורק"ת בלע"ז שמהפכין פה את התבואה והכי פשטיה דקרא פצעי אוהב נחמים שהוא עושה לטובה מפילו כשמכה מכירו מתכוין לטובה ונשיקות שונא הם להיפך שעושה הכל לרעה ו"מ פשטיה דקרא הכי נחמים פצעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא כלומר ונעתרות לשון ריבוי כלומר נשיקות שונא דומיה הם למשה כלומר הם מרובות ומשה לעולם ו"מ הכי כשמוכיחים עושים מריבה ושונאים זה את זה השנאה נחמנה והכי פירוש נחמים פצעי אוהב הפצעים זהו השנאה שבין אוהבים הם נחמנות ונעתרות נשיקות שונא פי' דכשמוכיחים עושים שלום זה לזה השלום והפשרה שביניהן ממנה וקיימת והיינו נעתרות נשיקות שונא כלומר נשיקות שונא ונעתרות:

מה ארז זה. פירוש לתע"ג דכתיב ויה נקרח עלי מים הוה לון לבלעם קמור ליה חלח מלחך וכן כולהו בלעם ממר כשחלים ומלחך ממר נטיו לחיון מתייבשים וכן עלי נהר:

נזדמן

1. וְיוֹם הַשֶּׁמֶשׁ וְיָרֵחַ עָמָד עַד יָקֹם גּוֹי אֹיְבָיו הֲלֹא הִיא כְתוּבָה עַל סֵפֶר הַיָּשָׁר וַיַּעֲמֹד הַשֶּׁמֶשׁ בַּחֲצִי הַשָּׁמַיִם וְלֹא אָץ לָבוֹא כְּיוֹם תָּמִים:
יהושע י יג

2. הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל תֵּת פַּחְדְּךָ וְיִרְאָתְךָ עַל פְּנֵי הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשָּׁמָיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֶךָ וְרָגְזוּ וְחָלוּ מִפָּנֶיךָ:
דברים ב כה

3. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל גַּדֶּלְךָ בְּעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּן כִּי כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ:
יהושע ג ז

4. אַז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ לַייָ בְּיוֹם תֵּת יְיָ אֶת הָאֱמֹרִי לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמַר לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם וְיָרֵחַ בְּעֵמֶק אַיָּלוֹן:
יהושע י יב

5. פֹּרְשָׂה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ אֵין מְנַחֵם לָהּ צִוָּה יְיָ לְיַעֲקֹב סְבִיבָיו צָרָיו הָיְתָה יְרוּשָׁלַם לְנִדָּה בֵּינֵיהֶם:
איכה א יז

6. אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד הָעִיר רַבָּתִי עָם הָיְתָה כְּאַלְמָנָה רַבָּתִי בַגּוֹיִם שָׂרָתִי בַּמְּדִינוֹת הָיְתָה לָמַס:
איכה א א

7. וְגַם אֲנִי נָתַתִּי אֶתְכֶם נִבְזִים וּשְׁפָלִים לְכָל הָעָם כְּפִי אֲשֶׁר אֵינְכֶם שֹׁמְרִים אֶת דְּרָכַי וְנֹשְׂאִים פָּנִים בַּתּוֹרָה:
מלאכי ב ט

8. וְהִכָּה יְיָ אֶת יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יָנוּד הַקָּנֶה בַּמַּיִם וְנָתַשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לַאֲבוֹתֵיהֶם וְזָרָם מֵעֵבֶר לַנָּהָר יַעַן אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת אֲשֵׁרֵיהֶם מַכְעִיסִים אֶת יְיָ:
מלכים א יד טו

9. נֶאֱמָנִים פִּצְעֵי אוֹהֵב וְנַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא:
משלי כז ו

10. בִּנְחָלִים נְטָיוּ כְּגַנּוֹת עֲלֵי נָהָר כַּאֲהָלִים נָטַע יְיָ כַּאֲרָזִים עֲלֵי מָיִם:
במדבר כד ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועכשיו ירדו גשמים מיד נכנס לבית המרחץ בשמחה ובעוד שהאדון נכנס כו' מעיינות מים והותירו בעוד שלא האדון כו' חזר ונכנס נקדימון בן גוריון לבית המקדש כו' מהופים בעולמך וכשם שעשית נס כן עשה מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים: (ב) שם ולמה נקרא שמו נקדימון שעמדה [ולוי ל"ל שנקדמה] לו חמה: (ג) שם בשלו ונוטעים כו' (לין מזיזות לוחו ממקומו) מת"מ וע"ב ס"ל אינו הולך ובא עמהן: (ד) רש"י ד"ה ממיל כו' מה יהושע נקדרת לו חמה: (ה) תוס' ד"ה ועכשיו כו' פירוש נחמנים כו' כ"ל ותיבת כלומר נמחק:

רבינו חננאל

חנא לא נקדימון שמו אלא בוני שמו. ומפני שנקדמה לו חמה נקרא נקדימון. והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר. אמרו שתיהן לקללה, זו שגשמיה מרובין יותר מדאי מטשטשין הארץ ואינה עושה פירות, ומי שגשמיה נעצרים אינה מצמחת. היתה ירושלם לנדה לברכה, שיש לה היתר לבעל כנדה. היתה כאלמנה. שגער בה בעלה לא אלמנה ממש. נבזים ושפלים. לברכה, שאין מהן שרים למלחמה ולתשמישים לעבודת המלך. קנה במים, שרשיו מרובין וגזעו מחליף הולך ובא עם הרוחות כו'. **תנו רבנן,** מעשה ברבי שמעון בן אלעזר

רבינו גרשום

נקדה להם חמה. ונקבה בעבים. **מה ההוא** אחל דיהושע נקדה לו חמה, אף אחל דמשה נקדה לו חמה. **וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים.** ועל האחרת ירדה, ואותה העיר שלא ירדה עליו מתענה. **שתיהן לקללה.** אותה שלא ירדה עליה ואותה שירדה עליה, ושתיהן מתענות. **דלא מוקמי מינן גזי ריפטי.** ולא מיגרו (פי) [בן]. **כארזים עלי מים.** הוא אמר כארזים ו) ורוח הקודש משיבה עלי מים, שגזעו מחליף.

ו) ע' תוס' ד"ה מה אחל.